ITXULAPIKOA (Ipuiña)

Bein bizi ziran, kanpuen euken etxetxo baten, aita, eta ama, amar urteko alaba eta zortziko mutiko batekiñ: Bego eta Iñaki. Etxetxoa loraz inguratua euken; sagar eta makats zugaitz batsuek be bai; baita be ortu bat, porra, kipula, idar eta leka batsukin, andreak ipiñita. Gizona lantegi bateko ofiziñan beatrean ibilten zan eta andik urtenda beste lan batsuek egiten ebazan, gabean oso berandu arte.

Etxean garbi uzeiña, eta alaitasuna gañezko egozan eta euren diru apurrakin pozik bizi ziran.

Neska mutikoak be, bakotxak bere itxulapikoa euken eta igandetan edo euren egunean edo beste mandatu batsuk egin da batutako sariak antxe sarizen ebezan.

Gau baten, aita eta ama ezkatzean jarri eta ixil ixilik egozan; lantegia itxi eta aita bear barik geratua zan; lantegian batedonbatek lapurreta aundin bat egiñ ebala ta, hera be, erru barik orrelako arazo zikiñean nastauta aurkitzen zan.

Egunak joan eta egunak etorri aurreratutako diruak gutxituaz joan ziran. Amak dirua eskatu aitari eta au asarretu egiten zan.

Egun baten, esnea ordaindu bear zala, urrengoan argia, atsenean, amak, ixil ixilik artu giltzak, itxulapikoak zabaldu eta barruko diruak atara ebazan.

Baña eldu zan amatxon eguna eta neskatoak esan eutson aitari:

—Aita: biar amatxon eguna da ta... itxulapikoa zabaldu bear dogu.

Nik amatxori erestun bat eskeintzea gura deutsat eta...

Aitak esan eutson:

—Ara, Bego: neuk emongo deutsut biar dirua buruko pañuelo polit bat erosi daiozun eta itxulapikoko diruaz gabonetan edo... erestuna erosiko deutsagu.

—Ez aita; nik neure diruaz erostea gura deutsat eta erestuna...

—Ixilik egon zaite eta itxi eidazu lanean- erantsun eutson asarre eta begi urdiñeko neskatoak, itunduta alde egin eban.

Urrengo egunean amatxori, sintxa polit batsuk ipiñita euren eskeingaia eskuratu eutsen. Amak, erdi barrez erdi negarrez, laztantxo bat emonez, poz aundia adierazi be bai.

Andik laxterrera aitan eguna zan. Joan zan mutikoa amatxogana eta esan eutson:

—Ama: biar aitatxon eguna ta nik itxulapikotik dirua ataratea gura neuke.

—Zer eskaindu bear deutsozu ba?

—Nik... badakizu zer? Zenbat balio dau pluma on batek?

—Bosteun, seireuun edo milla peseta bear bada...

—Nik uste dot, seireneun bat badauzkatela, e? Ez zara gogoratzen Sopelanan egon nintzanean ekarritakoakin? Gañetik, Begotxunaz eta zeuk beste apur bat ipiñi ta, ez da?

—Ara Iñaki: neuk emongo deutsut dirua eta aitatxori erosiko deutzazu korbata polit bat...

—Ez, ama; baña nik neureaz erostea gura deutsat, neuriaz erosiko deutsat pluma on bat, badakit ba, lengoa ondatuta daukana ta...

—Esan deutsut eta naikoa da— erantsun eutson amak asarre xamar eta mutikoa be, gure iñaki, astiro astiro, aldendu zan.

Urrengo egunean aitatxori, "Zorionak zuri" abeztuaz, goizean goizetik, ikastolara joan baño lenago korbata bat emon eutsen eta aitak ez ekian edo barre edo negar egin...

Andik geroago Bego ta Iñaki, ia egunero, sarritan asarratsen ziran. Begok Iñakik baño diru geiago eukala eta onek arek baño geiago...

—Ama, giltzak non dauzkazuz. itxulapikoan zenbat daukagun ikustea gura genduke ta...

Amak esaten eutsen:

—Itxulapikoa gabonetan edo urte zar egun arte ez da zabaltzen, orretxegatik esaten yako" itxua" ta...

—Bai, baña len esan zendun, aitatxon egunerako zabalduko genduela... gero ez dakit noiz eta batik olaxe...

Orrenbeste bidar jardun bardiñaz aspertu ta agindu eutsen, gabean, oera zoazenian, zabalduko eutsela. Garbitu eta bizkor bizkor oeratu ziran.

Aita etorri zanean andreak esan eutson:

—An dagoz umeak, itxulapikoaren zai... loak artu eziñik.

Aitak artu itxulapiko biak, zabaldu, aldean eukezan diruak erdi banatu eta joan zan seme alabaren oera.

—Emen dozuez zeuen itxulapikoak eta giltzak eta ikusi ba zenbat daukazuenesan eutsen irribapexka.

Zabaldu ebanian, asi zan Iñaki: eun, berreun, ai ba!

Eta Bego: eun berreun... Eta irurak barrezka geratu ziran biak bardin eukela ikusita.

Aitak esan eutsen: oin sartu barriro dirua, gorde egun aundiren bat datorrenerako eta egin lo... eta laxtantxo bat emonez urten eban.

—Auxe da pozik egon esan eban Begok, loegiteko lasai lasai etsunez.

—Nik ez neban uste orrenbeste eukiko nebanik... eta biok bardin, au izanda izatekoa-Iñakik.

Eta biak berealaxe lo gozoak artu ebazan.

Gerotxoago, amets alaiakin lotan egozala, aitak ixil ixilik itxulapikotik dirua atara ta...

Joan zan andreagana, ezkatsean jarri eta itz barik egonaldi luzea egin eben.

ZUGAZA

ERLOJUTEGI, BITXITEGI

ZILLARTEGI

LA JOYITA

Aldamar, 12 — DONOSTIA

(Brecha ondoan)

MUSEO MARES

BARCELONA'TIK

Barcelona-k dituan museo ederren tartean, bear bada ez ospetsuena, baña bai beste guzien aldian ikusbera, Museo Marés izango da noski. Barcelona-n diran guziak ikusiak ditut, ta au bakarrik da iru aldiz ikusi dedana, ta aurten ere, "Feria"-ra egin dedan osteran, ezin izan naiz gelditu berriz ikusi gabe.

Museo Marés, uriko udaletxearena da. Bertan dauden gauza guziak Federico Marés Ampurdan-go seme ta Barcelona-n bizi zan irudigille aipatuak bilduak dira ta udaletxeari emanak. Museo au 1946-an iriki zan jendeari "Palau Major" jauregian.

Federiko Marés irudigilleak ofiziotikakoa zuan bere arterako zaletasuna, ta erriz-erri ibiltzen zan España guzian eta baita Europako beste toki batzuetan ere aintziñako arteak ezagutzen, ta bere boltzilloak utzitzen zion neurrian joan zan gauzak erosten. Erromatarren irudietatik asi ta erromaniko ta gotikutik igaroaz errenazimentura arteko irudien bilketa egin zuan. Orrez gañera, beste era bateko koleziona ere egin zuan ta sala berezi batean daude "Museo sentimental" izenarekin. Oien artean dira, etxeetako urbedinkatu ontzi (zeramikazkoak), Cataluynia ta Valenciako zeramikazko plateerena, zenbait eleiz erreliki, medallak, makillak, kataleju, abaniko ta abar. Baña atsegiñezkoena, irudiena noski. Guztiz, 555 irudi daude katalogatuak, ta geienak erromaniku ta gotikuak dira.

Gauza auek naiago nituzke bere lekuetan ikusi, museo baten baño. Ez dakit zergaitik baña museoeri beti orrelako artearen illeri antza artzen diet. Tristura ematen dirate. Ala ere, museoak badu bere alde ona, aukera ona ematen digutelako aintziñako arteak ezagutzeko. Baña, askozaz obeago litzake gauzak bere tokietan utziaz, kopiekin museoa egitea.

Esan dedan bezela, Gotikoa ta Erromanikoa dira bertan dauden irudirik geienak. Asko ta asko Gaztelaniakoak eta Leongoan dira, baña geien-geienak Cataluynia bertakoak. Batez ere Cataluyniako erromanikoak badu beste erromanikoengandik berezitasun ziur bat, zerbait bizantino erakoa, ta ezta errez aspertzen irudi ikusgarri oieri begira. Orrelakoa baita Cataluyniako erromanikoa. Cataluyniako museo erromaniko bezela, oraindik, askozaz obea da Montjuich-go «Museo de Arte de Cataluña» dalakoa. Baña Marés-en obeto konpara geneza besteekin, denak batean egotera.

Alde batetik lastima bada ere, pentsatzeaz zenbat eta zenbat ermita ustu dan museo au egiteko, erromaniku ta gotiku ta bien tarteko aldakuntzen berri ikasteko museo gutxi arkitu geneza orren onak. Kristo gurutzatu ta Ama Birjiñetan bakarrik eundik gora daude, estilu bakoitzeko era asko adierazten dituztelarik. Bertako edertasunarekin konturatzeko naikoa da Bilboko «Museo del Arte Moderno»-an dagoan Cataluyniako Kristo-gurutzatu erromanikoa ikustea, bere bizantino airearekin ta bere polikromi atsegiñekin.

Irudi askok ez dute beren nundikako diran agiririk. Eztakigu Marés-i aiztu zitzaion ala etzuen nai jarri. Ala ere, erromanikoa danean, gutxi-gora-bera artzen zaio antza nungoa izan ditekean, baña gotiku ta errenazentistan gaitzagoa da. Orraitiok, geienak beren agiriekin daude.

Gero, errenazentista asko egilleen izenakin daude, Berruguete, Martínez Montañés, Cano, Ordóñez, eta abar. Antxeta-ren eskolako talla bat ere bada, XVI-garren mendekoa, Kristoren lur-ematea ta Santu martiri bat. Ta, erreliebe zoragarri bat, egille gabea, Naparroako Aoiztik eramana, 475-garren numeroa darama ta katalogoan ere azaltzen da fotografi eder batekin. Au ere, Kristori lur-ematea da, zurezkoa polikromaturik. Eibar-ko eleizan dagoan Araoz-enaren oroimena dakar nere burura.

Atan orretan, beste egun eder bat pasatu det Museo Marés-en, ta ez det uste azkena izango danik.

J. SAN MARTIN

Televisores "Vanguard"

Central de Materiales Eléctricos

Probintziako komerzio on guzietan salgai